

Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

ΧΡ. ΜΑΝΟΣ, Ε. ΣΕΛΙΜΗΣ, Χ. ΣΟΝΙΑΔΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

2ος ΚΥΚΛΟΣ

Εκδόσεις: ΒΟΗΘΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 2001

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

Χρ. Μάνος, Ε. Σελίμης, Χ. Σονιάδης

Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

2ος ΚΥΚΛΟΣ

Ειδικότητα: Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2001

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

1. **Μάνος Χρήστος**, Φιλόλογος - Βρεφονηπιοκόμος, Καθηγητής Μέσης Εκπ/σης
2. **Σελίμης Ευστάθιος**, Φιλόλογος - Υποψ. κάτοχος Μ.Δ.Ε.
στη «Βασική και Εφαρμοσμένη Γνωσιακή Επιστήμη»
3. **Σονιάδης Χαράλαμπος**, Φιλόλογος, Καθηγητής Μέσης Εκπ/σης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

1. **Κατσίκη-Γκίβαλου Άντα**, Καθηγήτρια Ελληνικής Φιλολογίας, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών
2. **Τζαφεροπούλου Μαρία**, Φιλόλογος, Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής (Πανεπιστήμιο Κρήτης)
3. **Χατζηδημητρίου-Παράσχου Σοφία**, Φιλόλογος, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος λογοτεχνίας, συγγραφέας βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

1. **Ροζάκος Νικόλαος**, Ειδικός Πάρεδρος του Π.Ι.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Φορτούνη Κωστούλα, Φιλόλογος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Δημητρέλου Κωνσταντίνα, Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπ/σης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Υπεύθυνη του τομέα «Υγείας και Πρόνοιας»
Ματίνα Στάππα, Οδοντίατρος,
Πάρεδρος ε.θ. Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
----------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	
1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ	13
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	15
1.3. ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	20
1.4. ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΑΦΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	22
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	24
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.....	24
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ - ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ - ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ	
2.1. ΕΙΔΗ	27
2.2. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	27
2.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	29
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	32
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.....	32
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3°

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	
3.1. ΟΡΙΣΜΟΣ	37
3.2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.....	38
3.3. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	42
3.4. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΩΝ	45
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	49
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.....	49
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4°

ΜΥΘΟΙ - ΘΡΥΛΟΙ

4.1. ΜΥΘΟΙ	53
4.1.1. Άλλη ταξινόμηση.....	54
4.1.2. Αρχαία ελληνική μυθολογία	55
4.1.3. Ύφος των μύθων και απόδοση.....	55
4.1.4. Ρόλος και προσφορά των μύθων.....	55
4.2. ΘΡΥΛΟΙ.....	57
4.2.1. Καταγωγή και γενεσιουργά αίτια.....	57
4.3. ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΘΡΥΛΟΥΣ, ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΜΥΘΟΥΣ.....	59
4.3.1. Θρύλοι και παραμύθια.....	59
4.3.2. Οι μύθοι σε σχέση με τα παραμύθια και τους θρύλους.....	60
4.4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	61
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	63
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.....	63
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

5.1. ΟΡΙΣΜΟΣ.....	67
5.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	68
5.3. ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ	
ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ	70
5.3.1. Το πρωτόγονο παραμύθι έναντι του νεότερου	70
5.3.2. Θεωρίες για τις ομοιότητες των παραμυθιών.....	72
5.3.3. Προέλευση του ελληνικού παραμυθιού	73
5.4. ΕΙΔΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ.....	74
5.5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ.....	77
5.6. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ	80
5.7. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ	84
5.8. ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ	87
5.9. ΤΡΟΠΟΙ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΗΓΗΣΗΣ	
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ.....	98
5.10. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	
ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΙΗΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ.....	103
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	108
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.....	108
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	113
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	118
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	118
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7°

ΠΟΙΗΣΗ	
7.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ	123
7.2. Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ	125
7.2.1. Παραδοσιακή ποίηση	125
7.2.2. Σύγχρονη ποίηση	126
7.3. Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ	130
7.4. ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	131
7.5. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	132
7.6. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΗ ΕΝΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ	138
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	141
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	141
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8°

ΒΙΒΛΙΑ ΓΝΩΣΕΩΝ – ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ	
8.1. ΒΙΒΛΙΑ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ	147
8.2. ΕΙΔΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ	148
8.3. Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ	151
8.4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗ ΘΕΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ	152
8.5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	153
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	155
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	155
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9°

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΕΝΤΥΠΑ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ (ΚΟΜΙΚΣ)	
9.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΟΡΙΣΜΟΣ	159
9.2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ	161

9.3. Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ	163
9.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ: ΥΠΕΡ Ή ΚΑΤΑ;	165
9.4.1. Η ιστορία των συζητήσεων	165
9.4.2. Αρνητικές και θετικές κριτικές για τα κόμικς	166
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	171
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	171
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10°

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ – ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ – ΒΙΝΤΕΟ

10.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	175
10.2. ΕΠΙΛΟΓΕΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ – ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ	176
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	179
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	179
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	180

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11°

ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

11.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	
ΣΤΟΥΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ	183
11.2. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΗ ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	184
11.3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ: Η κατανόηση χωροχρονικών εννοιών	
μέσω της Λογοτεχνίας.....	187
11.3.1. Αφηγηματικά κείμενα και χωροχρονικές σχέσεις	187
11.3.2. Ποιητικά κείμενα και χωροχρονικές σχέσεις	191
11.4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΑΦΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	
ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	194
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	198
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	198
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	199
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	200
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	201
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	205

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αγαπητοί μαθητές-τριες,

Ως αυριανοί παιδαγωγοί θα κληθείτε να συμβάλετε αποφασιστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών και να τους προσφέρετε πολύτιμη βοήθεια, προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στο σύγχρονο κόσμο· έναν κόσμο που εξελίσσεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και, λόγω της υπέρμετρης ανάπτυξης του τεχνολογικού πολιτισμού, δημιουργεί πολλά αδιέξοδα στο σημερινό άνθρωπο κάθε ηλικίας.

Η επαφή του παιδιού με το βιβλίο και ιδιαίτερα με το λογοτεχνικό κείμενο ήδη από την προσχολική ηλικία δημιουργεί ευοίωνες προοπτικές για την άρση αυτών των αδιεξόδων μέσω της αισθητικής και της παιδευτικής λειτουργίας του συγκινησιακού λόγου.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας φιλοδοξεί να σας βοηθήσει να κατανοήσετε την αξία της Λογοτεχνίας για τα μικρά παιδιά και να σας δώσει ιδέες, προκειμένου να αξιοποιήσετε δημιουργικά τα λογοτεχνικά κείμενα. Διαβάζοντάς το, θα ανακαλύψετε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Παιδικής Λογοτεχνίας και θα αντιληφθείτε ότι η πρώιμη επαφή του παιδιού με το βιβλίο έχει σπουδαία σημασία για την αισθητική του καλλιέργεια, τη γλωσσική του ανάπτυξη και την ψυχοκοινωνική του ωρίμανση. Τη χαρά της «ανάγνωσης» δεν μπορεί να την ανακαλύψει μόνο του, αλλά χρειάζεται τη δική σας συνδρομή. Η γνώση, η ευαισθησία σας και οι κατάλληλοι, από την πλευρά σας, παιδαγωγικοί χειρισμοί θα του επιτρέψουν να γίνει συνειδητός και δια βίου αναγνώστης.

Στο παρόν εγχειρίδιο η διάταξη της ύλης έγινε σύμφωνα με τη συχνότητα ανάγνωσης-ακρόασης των λογοτεχνικών ειδών από τα νήπια. Στα επιμέρους κεφάλαια προτάσσεται το θεωρητικό μέρος και έπονται προτεινόμενες-ενδεικτικές δραστηριότητες. Ελπίζουμε ότι, παράλληλα με τη βοήθεια των δασκάλων σας και τη δική σας προσπάθεια, το βιβλίο θα πετύχει το στόχο του.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιτροπή κρίσης του βιβλίου για τις εποικοδομητικές της παρατηρήσεις, καθώς και όσους συνέβαλαν στη συλλογή του φωτογραφικού υλικού.

Η ομάδα συγγραφής